

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültür Kavramına İlişkin Görüşleri

Social Studies Teacher Candidates' Perceptions About the Concept of Culture

Mehmet Akpınar, İnanç Genç

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Trabzon.

İlk Kayıt Tarihi:13.10.2015

Yayına Kabul Tarihi:12.01.2016

Özet

Sosyolojik olarak bakıldığında kültür, insanlardan öğrenme yoluyla bizlere kalan toplumsal bir mirastır. Bu mirasın bizlere aktarım yollarından birisi eğitim-öğretimdir. Bu bağlamda eğitim-öğretim esnasında kültür kavramını ve içerisinde barındırdığı özelliklerin öğretildiği temel derslerden birisi de Sosyal Bilgiler dersidir. Öğrenilebilir bir öge olan kültür kavramı ve içerisinde barındırdığı niteliklerin bireylere aktarılmasına sosyal bilgiler öğretmenleri aracılık eder. Nitekim iyi bir öğretme işleminin gerçekleşmesi için pedagojik yeterliliklerin yanında kavram hakkında yeterli bilgiye sahip olunması da önemlidir. Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültür kavramına ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırma 2014–2015 eğitim-öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi 1. 2. 3. ve 4. Sınıfa devam eden öğretimde öğrenim gören 182 Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından oluşan bir çalışma grubu üzerinden yürütülmüştür. Nitel bir anlayışla gerçekleştirilen bu çalışmada veri toplama aracı olarak açık uçlu anket ve yarı-yapılandırılmış mülakat kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde nitel araştırma veri analiz biçimlerinden içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının kültür kavramını doğru algıladıkları fakat kültür yozlaşması karşısında etkili çözüm yolları öneremedikleri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kültür yozlaşması, Sosyal Bilgiler, Öğretmen Adayı.

Abstract

In terms of sociological culture is a social heritage left to us by learning from people. This heritage is one we have to transfer their educational path. In this context, the concept of culture is education and teaching during and in the basis of a host of features to teach lessons from someone at Social Studies. The concept of culture which can be learned in an item and mediate social studies teachers the qualifications to be transferred to individual hosts. Indeed, it is important to have adequate knowledge about the concept of pedagogical competence next to

the realization of good programming. The purpose of this research is to determine their views on the cultural concepts of social studies teachers. This research In the academic year 2014-2015 Karadeniz Technical University Fatih Education Faculty 1st 2nd 3rd and 4th classes social studies teacher studying in the continuing education class was conducted through a working group of 182. In this study which is a completed with a qualitative approach as data gathering tools open ended surveys forms and semi-constructed interviews were used. The resulting forms of content analysis of the qualitative research data analysis techniques were used to analyze the data. The findings are the result of the teachers perceive the concept of culture against the culture of corruption in the survey is correct, but seems unable to propose effective solutions.

Keywords: Culture, Culture deterioration, Social Sciences Education, Social Sciences Teacher Candidates.

1. Giriş

Kavramlar bireylerin hayatı algılayış şeklini belirleyen temel etmenlerden biridir. Kavramın sözlükteki tanımına bakıldığında bir nesnenin zihindeki soyut ve genel tasarımı, nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım olarak tanımlandığı görülmektedir (Büyük Türkçe Sözlük, 2014: 2017). Marshall (1999: 395)' e göre kavramlar, sosyal bilimcilerin toplumsal fenomenleri analiz etmek; gözlemlenen dünyanın nesnelerini sınıflandırmak; bu fenomenleri açıklayarak bir anlam yüklemek ve bu gözlemler temelinde üst düzey önermeler formüle etmek amacıyla başvurdukları terminolojik araçlardır. Kültür kavramı sosyal bilimcilerin çalışmalarında yoğun olarak başvurduğu kavramlardan biridir.

Kültür kelimesi köken olarak tarımla alakalı olduğu fikri ağır basmaktadır. Bunun yanında, kelime anlamı olarak da latince “edere-cultura” sözcüğünden ileri geldiği Latince kökenli olan sözcüğün ikamet etmek, yetiştirmek gibi anlamları olduğu ifade edilmektedir (Mejuyev, 1987: 22; Williams, 1977). Kültürün ilk kapsamlı tanımlamasını Tylor'un yaptığı kabul edilmektedir. Tylor kültürü; kişinin, toplumun bir üyesi olarak kazandığı bilgi, inanç, sanat, hukuk, âdet, gelenek, alışkanlık ve yeteneklerin bütünü olarak tanımlamıştır (Haviland ve diğ., 2008: 103). Gökalp (1976: 25) ise kültürü; cemiyetin bütün fertlerini birbirine bağlayan, yani aralarında bir dayanışma vücuda getiren dini, ahlaki, hukuki, bedii, içtimai, iktisadi ve fenni müesseselerin hey'eti mecmuası şeklinde tanımlamıştır. Kültürün genel manada kullanılan tanımı ise bir toplumun tarihsel gelişme süreci içerisinde ürettiği maddi ve manevi özelliklerin tamamı şeklindedir (TDK, 2014). Bu tanımlamalardan kültür kavramının tarihsel süreç içerisinde farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir

Alfred Kroeber ve Clyde Kluckhohn (1952), birçok kaynaktan yararlanarak kültür kavramını karşılayan toplam yüz altmıştan fazla farklı tanım ortaya çıkarmışlardır. Tarihsel süreçte kültür kavramının kullanımında gözlenen bu farklılıklar, günümüzde kültür kelimesinin üç farklı şekilde tanımını ortaya çıkarmıştır. Öncelikli olarak bireyin, toplulukların ya da toplumların düşünsel, dinsel ve estetik gelişimini ifade etmek için; ikinci olarak düşünsel ve sanatsal etkinliklere ve bunların ürünlerine sahiplen-

mek anlamında son olarak da bireylerin, toplulukların yaşam tarzı, etkinlikleri, inançları ve geleneklerini işaret etmek amacıyla kullanılmaktadır (Williams, 1977: 80).

Kültür kavramı içerisinde bir takım özellikler barındırmaktadır. Bu özelliklere bakıldığında; kültür, maddi ve manevi öğelerden oluşur ve bu öğelerle sürekli etkileşim içerisinde. Bunun yanı sıra dünya üzerinde ne kadar toplum varsa o kadar kültür vardır ve kültür öğrenilebilen sürekli bir öğedir. Kültürün temel taşıyıcısı dildir. Kültürün maddi yönü, manevi yönünden hızlı gelişir. Ayrıca kültür, toplumda bireyleri ve kurumları bütünleştirme görevi görür (ODTU, 2011-2012: 1-2). Öztürk (1993),e göre toplumun ilerlemesi, mutluluğa ermesi, dayanışma ve adalet gibi toplumsal üküllere erişmesi ortak bir kültürün kazanılmasına bağlıdır. Bu bağlamda, toplumların kendi kültürlerini muhafaza edebilmeleri ve kültürel yozlaşmaya uğramamaları için öğrenilebilir bir öge olan kültürün, özelliklerinin bilinmesi ve eğitim yoluyla desteklenmek suretiyle muhafaza edilmesi gerekmektedir.

Kültür kavramını yoğun olarak içerisinde barındıran çalışma alanlarından birisi Sosyal Bilgilerdir. Ülkemizde Sosyal Bilgiler öğretmenliği lisans programlarında yer alan *“Eskiçağ Tarihi ve Uygarlığı, İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü, Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı, Sosyoloji ve Antropoloji”* gibi dersler aracılığıyla kültür kavramının tanımı, nitelikleri gibi içerikler öğretilmektedir. Son olarak hazırlanan Sosyal bilgiler öğretim programı; genel amaçlar, kavram-beceri ve değerler, öğrenme alanı, ünite ve kazanım şeklinde yapılandırıldığı görülmektedir (Kaymakçı, 2012: 275). Bu programın vizyonuna bakıldığında *“Türk tarihini ve kültürünü kavrayış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen”* bireyler yetiştirmek olduğu, programın temel yaklaşımına bakıldığında ise *“Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâki, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedeflediği”* görülmektedir (MEB, 2006: 1). Bununla birlikte 6. Sınıf ipek yolunda Türkler ünitesinde kültürel mirasa duyarlılık gibi değerlerin verilmesinin amaçlandığı görülmektedir.

Kavram öğretimi öğrencinin nasıl öğrendiği ve bilgiyi nasıl oluşturduğu, bilgede gerçekleşen doğru ve yanlış yapılanmaları içinde barındıran kavram öğretimi, anlamlı öğrenmelerin gerçekleşebilmesi için ilk adım olarak nitelendirilebilir (Candan ve Koçer, 2013: 356). Bu bağlamda da bireyin anlamlı ve sistematik düşünmesi için kavramlara ihtiyacı vardır ve kavramlar bizlerin yaşantılarını anlamlandırabilmesi için anahtar konumundadır (Senemoğlu, 2013). Kavram öğretimi, eğitim-öğretim esnasında kavram yanlışlarının önlenmesi ve öğrenme yaşantılarının doğru gerçekleşebilmesi için ilköğretimin ilk yıllarından itibaren önem verilmesi gereken önemli bir süreçtir (Schulte, 2001). Eğer kavramlar doğru algılanmasa bu kavram yanlışına sebep olur ve sonra gerçekleşecek olan tüm öğrenmelerin yanlış gerçekleşmesine sebep olur. Aktekin (2009: 315)’e göre kavram yanlışlığı, birey için bir kavramın zihinde herhangi bir şey ifade etmesinin yanında bu bilgilerin bilimsel olarak kabul edilenden farklı olması ve ileriye dönük öğrenmelerde genellikle öğrenmeyi negatif olarak etkilemesine sebep olacaktır.

Ülkemizde sosyal bilgiler öğretim programına baktığımız zaman bireylerin, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, bireyler yetiştirmek olduğu görülmektedir (MEB, 2006: 2). Bu tanımdan anlaşılacağı üzere bireylerin, kavramış olduğu kültürü ve kazandığı demokratik değerleri ve edindikleri bilgiyi sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturulması beklenmektedir. Bu oluşumun sağlanabilmesi için genelde sosyal bilgiler eğitimiyle alakalı diğer kavramların özelde de kültür kavramının temel öğreticisi konumunda ki öğretmenlerin “kültür” kavramını düzgün şekilde algılamaları gerekmektedir.

Sosyal bilgiler, bireylerin yakın çevresi ve toplumu evrensel anlamda ki olayların süreçlerinin anlamaları açısından genel bir kaniya ulaşarak kendi kültürel perspektiflerini oluşturma bakımından önemli bir derstir. Pedagojik açıdan bakıldığında öğretmenlerin öğrencilere öğretmek istedikleri kavramları iyi bilmeleri öğrencilerin sosyal bilgiler derslerinde kavram yanlışlarına uğramamaları için önemlidir. Kültür kalıtsal ya da içgüdüsel yollarla kazanılan değil öğrenilen ve eğitimle kazanılan bir kavramdır (Güvenç, 2002). Bu nedenle de öğretimin temel aktörü olan öğretmenlerin bu kavramı doğru şekilde algılamaları, kavramın öğrencilere doğru şekilde öğretilmesinde faydalı olacaktır. Bu bakımdan Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Kültür” kavramına ilişkin görüşlerinin bilinmesi onların bu kavramla alakalı eksikliklerinin görülerek düzeltilmesi nedeniyle önemlidir.

Ülkemizde Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan kavramlarla alakalı olarak çeşitli akademik çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan; Doğan (2007), Özcan (2010), Bal ve Gök (2011) ilköğretim 4 ve 5. Sınıf sosyal bilgiler derslerinde belirli ünitelerde ki kavramların öğrenciler tarafından nasıl algıladıkları ve derse karşı öğrencilerin tutumlarının ne olduğuyla ilgili yaptıkları benzer çalışmalarda öğrencilerin ilgili ünitelerdeki kavramları doğru algılayamadıkları bu doğrultuda da kavramların barındırdığı özelliklerine yönelik bilgilerinin yanlış olduğu gibi benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Yine Karadeniz (2008), 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan Atatürkçülük konularındaki kavramların kazandırılma düzeyinin tespitine yönelik bir çalışma yapmış ve öğrencilerin Atatürkçülük konularındaki kavramları kazanma düzeyleri okullara ve ilçelere göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Özcan (2010), ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi “Adım Adım Türkiye” ünitesinde yer alan kavramları öğrenme düzeyleri ile derse yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi araştırmış ve “Laiklik”, “Kronoloji”, “Saltanat”, “Kültürel Öge”, “Yer” ve “Değer” kavramlarının öğrenciler tarafından tam olarak öğrenilemediği ayrıca bu öğrencilerin kavramları öğrenme düzeylerinin, öğrenim gördükleri okul türüne göre farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşmıştır. Ünlü (2012), ise ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kültür kavramına ilişkin algılarını incelemek

amacıyla bu çalışmalardan farklı olarak daha özele indirgenmiş bir çalışma yapmış ve öğrencilerin kültür kavramıyla ilgili farklı tanımlamalarda buldukları ve kültürü geçmişle ilişkilendirdikleri ana-baba eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin kültürü geçmiş ve günümüz ile ilişkilendirebilme düzeylerinin de arttığı sonucunun yanında öğrencilerin bir kısmının kültürü bir toplumun gelenek, görenek ve geçmiş yaşantılarıyla açıklamaya çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmaların tamamı öğrencilerin belli kavram veya kavramları algılama durumlarına yönelik olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan farklı olarak ise Ünlü ve Örtten (2013), yaptıkları çalışmasında ilköğretim bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğretmen adaylarının çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitim kavramlarına yönelik algılarını incelemiş, adayların bu kavramlarla ilgili doğru öğrenmelerin yanında yanlış öğrenmelere sahip olduğu bulgusuna ulaşılmış ve ilgili kavramlara yönelik öğrenim sürecinde eğitim almalarının faydalı olabileceğine yönelik öneride bulunulmuştur.

İlgili literatür değerlendirildiğinde yapılan çalışmaların çoğunun öğrencilere yönelik olduğu öğretmen adaylarının kavram algılarına yönelik çok fazla çalışma yapılmadığı görülmektedir. Genel manada çeşitli kavramların özelde de kültür kavramının öğreticisi olacak olan öğretmen adaylarının kavram yanlışlarına yol açmayacak şekilde bu kavramları öğrenmesi hem adayların gerçekleştirecekleri sonraki öğrenmelerin doğru olmasını sağlayacak hem de bu kavramın mesleğe atandıklarında öğrencilere öğretecekleri ilgili kavramlardaki yanlışların önlenmesi bakımından da yararlı olacaktır. Nitekim öğretmen adaylarının kültür kavramı doğru algılayıp algılamadıklarının öğrenilmesi sosyal bilgiler çalışma alanında ki kavram yanlışlarının fark edilerek düzeltilebilmesi açısından önemlidir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na kayıtlı 1. 2. 3. ve 4. Sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, kültür kavramı hakkındaki görüşlerini ortaya koymaktır.

Bu amaçla çalışmada aşağıdaki sorulara cevap bulunmaya çalışılacaktır.

Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının “kültür” kavramına yönelik görüşleri nedir?

• Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültür kavramının özelliklerine yönelik görüşleri nelerdir?

• Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültür hakkında kavram haritası oluşturmada temele aldıkları nitelikler nelerdir?

• Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültür kavramına yönelik çizimlerinde temele aldıkları nitelikler nelerdir?

• Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültürel yozlaşma ve kültürel yozlaşmayı önlemeye yönelik görüşleri nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgubilim) kullanılmıştır. Bu desen farkında olunan fakat ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmada kullanılır. Olgubilim de denilen fenemoloji gerçeğin ne olduğuna yönelik cevap bulmaya çalışan bir yöntemdir. Bu yaklaşımda araştırmacı katılımcının tecrübeleri ile ilgilenmekte, bireyin algılamalarını ve olaylara yükledikleri anlamları incelemektedir. Bu bakımdan fenemoloji tanımlayıcı bir araştırmadır. Bu nedenle genellemeden ziyade olguları tanımlamak önemlidir (Akturan ve Esen, 2008). Olgular, yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgu bilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anket ve yarı yapılandırılmış mülakat formunda kültür kavramına yönelik sorulara yönelik verdikleri cevaplardan bu kavramı ne şekilde algıladıklarını tespit etmek amacıyla olgubilim(fenemoloji) deseni kullanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2014–2015 eğitim-öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi 1. 2. 3. ve 4. Sınıfta öğrenim gören Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından oluşan bir çalışma grubu üzerinden yürütülmüştür. Çalışma grubunu 78 erkek ve 104 kadın olmak üzere 182 sosyal bilgiler öğretmen adayından oluşmaktadır. Nitel araştırmalar genelleme yapma amacı taşımaz bu nedenle, incelenen olay ya da olguyu ölçmekten ziyade derinlemesine anlamaya çalışılması önemlidir. Bu nedenle nitel araştırmalarda sıklıkla amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmaktadır (Glesne, 2013). Bu nedenle araştırmanın çalışma grubunun üyeleri amaçlı örnekle yoluyla araştırmaya dahil edilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubu verileri

Sınıf Seviyesi	Erkek	Kadın	f	%
1. Sınıf	26	44	70	38,5
2. Sınıf	15	19	34	18,7
3. Sınıf	21	23	44	24,1
4. Sınıf	16	18	34	18,7
TOPLAM	78	104	182	100

2.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Verilerin Toplanması

Araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültür kavramı hakkındaki görüşlerini tespit edebilmek amacıyla anket ve yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Anketler, geniş kitlelere ulaştığı için dış geçerlilik düzeyleri yüksektir. Bunun yanı sıra anketlerin objektif olması ve soruların uygulanan kişi tarafından istediği kadar okunabilmesi anket kullanımının olumlu yanlarından (Cemaloğlu, 2011:137). Çalışmada veri toplama aracı olarak açık-uçlu anket ve yarı-yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında konu ile alakalı literatür taranarak bulguların yorumlanması ve önerilerin sunulabilmesi için çalışma kuramsal bir temele oturtulmuştur. Çalışmanın sonraki aşamasında ise literatür taraması neticesinde elde edilen veriler dahilinde kullanılacak 6 soruluk bir anket, 7 soruluk da bir mülakat formu geliştirilmiştir. Oluşturulan bu taslak formun ardından 2 uzman görüşü alınarak anketin ilk hali oluşturulmuştur. Anket öncesi, öğretmen adayları çalışma hakkında detaylı bilgilendirilmiş ayrıca anket formunun başında da ayrıntılı olarak bir yönerge verilmiştir.

Araştırmada veri toplamak için kullanılacak olan anket ve mülakat formlarının geçerlilik ve güvenilirliğini arttırmak amacıyla; anket maddeleri daha önce toplanmış verilere ve alan yazın taramasına dayanılarak hazırlanmış, anket maddelerinin anketin amacı ile tutarlı olmasının sağlanması için 2 uzman görüşü alınmıştır. Hazırlanan veri toplama araçlarıyla evren içerisinde 11 öğretmen adayı amaçlı örnekleme yoluyla alınarak araştırmanın pilot çalışması yapılmıştır. Bu kişiler asıl uygulamaya da dahil edilmiştir. Anket ve mülakat formlarında adaylardan alınan dönütler doğrultusunda düzeltmeler yapıldıktan sonra elde edilen bu verilerin değerlendirilmesi için tekrar 2 uzman görüşü alınmış anket ve mülakat formlarına son hali kazandırılmıştır. Daha sonra hazırlanan bu anket formu 182 öğretmen adayına uygulanmıştır. Bu uygulamanın ardından da 20 öğretmen adayı mülakata alınarak veriler toplanmıştır. Bu işlemlerin ardından anket ve mülakatlara verilen cevapların karşılaştırılması yapılarak verilerin toplanması işlemi tamamlanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada veri kaynağı olarak anket ve yarı yapılandırılmış mülakat formlarından elde edilen veriler içerik analizi tekniği kullanılarak incelenmiştir. İçerik analizi yalnızca metinler üzerinde kullanılan bir teknik değildir. Öğrenci resimleri gibi görselleri incelenmesinde de kullanılabilir (Büyüköztürk ve diğ., 2012: 240). Nitekim Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarıyla yapılan ankette kullanılan resim ve diğer veriler kategorilere ayrılmış içerik analizi tekniği ile araştırma problemi ve alt problemlerine yönelik cevap elde edilmeye çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler doğrudan alıntılara yer verilerek bulgular desteklenmiş. Bireylerin gerçek isimleri yerine cinsiyete göre kodlama kullanılmıştır. Oluşturulan tablolarda erkek ve kadın öğretmen adaylarının sayısı eşit olmadığı için karşılaştırma yapılabilmesi için tablolarda (%) yüzde kullanılmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültür kavramına yönelik görüşlerini öğrenmek amacıyla yapılan bu araştırmada 182 anket 20 yarı-yapılandırılmış mülakat formu incelenerek aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum:

Araştırmanın birinci alt probleminde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürü tanımlama şekilleri incelenmiştir. İçerik analizi sonucunda elde edilen bulgulara aşağıda verilmiştir:

Tablo 2. Adayların kültür kavramını tanımlamalarına yönelik bulgular

	Erkek				f	%	Kadın				f	%	Toplam	
	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf			1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf			f	%
Maddi ve manevi birikimi	6	7	7	7	27	47,4	26	11	11	9	57	54,8	94	51,6
Manevi değerler bütünü	5	4	9	6	24	30,8	11	6	4	3	24	23,8	48	26,4
Toplama özgü özellikler	2	2	4	1	9	11,5	4	1	4	2	11	10,6	20	11,0
Yaşam biçimi	1	-	-	-	1	1,3	2	1	2	2	7	6,8	8	4,4
Yaşama ait kurallar ve değerler	-	2	1	2	5	6,4	-	-	-	-	-	-	5	2,7
Geçmiş ve gelecek arasındaki köprü	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	4	3,9	4	2,2
İnsanların kendini geliştirmesi	2	-	-	-	2	2,6	-	-	-	-	-	-	2	1,1
Cevapsız	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	0,1	1	0,6
Toplam					78	100					104	100	182	100

Tablo 2 incelendiğinde Erkek adayların (%47,4'ü) kadın adayların(%54,8'i) kültürü maddi ve manevi birikimle ilişkilendirerek tanımlamaktadırlar. Genel olarak değerlendirildiğinde ise adayların yarısından fazlası(%51,6'sı) kültürü geçmişten gelen maddi ve manevi birikim şeklinde tanımlamıştır. Adayların (%26,4'ü) ise kültürü yalnızca manevi değerlerle ilişkilendirerek tanımlamaktadırlar. Mülakatlara katılan 20 öğretmen adayından 16'sı (%80) kültürü bu yönde ilişkilendirmişlerdir. Aday E1.15 kültürü "*Bir toplumun tarihsel süreç içerisinde ürettiği kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi manevi birikim*" şeklinde tanımlamıştır. Aday K1.4 ise kültürü "*İnsanların ortaklaşa oluşturdukları maddi ve manevi birikim*" olarak ifade etmiştir. Erkek öğretmen adaylarından 5'i (%6,4), kadınlardan farklı olarak kültürü yaşama biçimi, 2 öğretmen adayı da kültürü insanların kendini geliştirmesi şeklinde tanımlamıştır. Kadınların 7'si (%6,8) kültürü bir yaşama biçimi şeklinde tanımlarken erkek öğretmen adaylarından 1'i kültürü bu şekilde tanımlamıştır. Yine kadın adayların 4'ü (%3,9) kültürü geçmiş ve gelecek arasında köprü olarak tanımlarken erkek adaylardan bu şekilde

tanımlayan olmamıştır. Yukarıdaki tabloyu oluşturan cevaplardan ve mülakatlardan anlaşıldığı üzere öğretmen adaylarının yarısından fazlası kültürü insanların maddi ve manevi birikimi olarak algılamakta ve bu yönde tanımlamaktadırlar.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum:

Araştırmanın ikinci alt probleminde adayların kültürün en çok hangi özelliğini vurguladıkları incelenmiştir. Adayların kültürün özelliklerine yönelik vermiş olduğu cevaplar Tablo 3'deki gibidir.

Tablo 3. Adaylara göre kültürün özelliklerine yönelik bulgular

	Erkek				f	%	Kadın				f	%	Toplam	
	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf			1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf			f	%
Birikimli	6	3	8	5	22	28,2	7	5	6	6	24	23,1	46	25,3
Maddi ve manevi	4	1	2	1	8	10,2	12	2	2	5	21	20,2	29	15,9
Topluma, mekâna, zamana göre değişken	16	10	9	7	42	53,8	28	7	10	11	56	53,8	98	53,8
Yerel ve evrensel	3	6	4	2	15	19,2	3	5	2	2	12	11,5	27	14,8
Oluşumu ve değişimi uzun bir süreç	6	1	4	-	11	14,1	15	11	8	5	39	37,5	50	27,5
Aktarılabilen	8	8	9	7	32	41,0	13	9	8	6	36	34,6	68	37,4
Yazılı-yazısız kurallar bütünü	1	2	-	-	3	3,8	3	-	-	-	3	2,9	6	3,3
Yaşam düzenleyicisi	7	2	4	-	13	16,6	3	5	3	1	12	11,5	25	13,7
Bir topluma özgü	4	5	9	4	22	28,2	13	5	10	2	30	28,8	52	28,7
Yozlaşabilen	2	3	-	-	5	6,4	1	1	-	-	2	1,9	7	3,8
Etkilenebilen	-	2	2	1	5	6,4	4	3	7	4	18	17,3	23	12,6
Birleştiren	-	3	4	1	8	10,2	6	1	2	1	10	9,6	18	9,9
Öğrenilebilen	-	-	3	-	3	3,8	3	4	1	-	8	7,7	13	7,1
Toplumsal	-	-	3	3	6	7,7	3	4	6	3	16	15,4	22	12,1

Tablo 3'de görüldüğü üzere adayların erkek ve kadın adaylar eşit oranda (53,8'i) kültürün topluma, mekâna, zamana göre farklılık gösterebilir bir özelliğinin olduğunu yine erkek adayların (%41,0'ı) kadınların (34,6'sı) aktarılabilir olduğunu ifade etmişlerdir. İlk üç kademeyle devam eden öğretmen adayları 13'ü (12 kadın 1 erkek) kültürün öğrenebilir bir özelliğinin olduğunu belirtirken 4. Sınıfa devam eden öğretmen adaylarından hiçbiri kültürün öğrenilebilir bir özellik gösterdiğini düşünmemektedirler. Kadın öğretmen adaylarının %37,5'i kültürün oluşumunun ve değişiminin uzun bir süreç gerektirdiğini belirtirken erkek adaylarda bu oran %14'1 dir. Mülakata katılan Aday K3.4 "kültür aniden ortaya çıkmaz oluşumu ve değişimi uzun bir süreç geçirir" diye belirtmiştir. 2. 3. ve 4. Sınıfa devam eden kadın öğretmen adayları kültürün yazılı ve yazısız bir özellik gösterdiğini belirtmemişlerdir. Mülakatlara katılan 20

adaydan 13'ü kültürün topluma ve mekâna göre farklılık gösterebilen bir özelliğinin olduğunu ifade etmiştir. Bu konuda K.3.51. "kültür her millette her dönemde farklılık gösterebilir yani bir dönem etkin olan özellik sonradan etkinliğini kaybedebilir ya da bir toplumda yaygın olan özellik diğer toplumda yaygın olmayabilir" diye ifade ederek kültürün değişebilir özelliğini belirtmiştir. Mülakata katılan adayların 6'sı ise kültürün aktarılabılır özelliğini ifade etmişlerdir. Bu konuda E.2.18 "kültür bilinçli olsun ya da olmasın nesilden nesile aktarılır" olduğunu söylemiştir. Aday E.7 ise "kültür toplumu biçimlendirici yazılı ve yazısız kurallardan oluşur" diyerek kültürün en belirgin özelliği olarak yazılı ve yazısız kurallardan oluştuğunu ve toplumu şekillendirici bir özelliğinin olduğunu ifade eden tek aday olmuştur. Tablo 3'den ve mülakatlara verilen cevaplardan anlaşıldığı üzere erkek ve kadın öğretmen adaylarının kültürün benzer özelliklerini ifade etmede yoğunluk göstermiştir. Ayrıca mülakatlara katılan 20 öğretmen adayından 13'üde kültürün değişken ve sürekli olan özelliğini vurgulamışlardır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum:

Araştırmanın üçüncü alt probleminde öğretmen adaylarından kültür kavramına yönelik kavram haritası oluşturmalarında dikkate aldıkları nitelikler incelenmiştir. Adayların kültür kavramına yönelik kavram haritası oluştururken temele aldıkları niteliklere ilişkin bulgular Tablo 4'deki gibidir.

Tablo 4. Adayların kültür kavramı hakkında kavram haritası oluşturmada temele aldıkları niteliklere ilişkin bulgular

	Erkek				f	%	Kadın				f	%	Toplam	
	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf			1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf			104	F
Kültürü oluşturan öğeler	18	4	6	8	36	46,1	24	7	4	5	40	38,5	75	41,2
Fonksiyonuna göre (maddi, manevi, alt, üst kültür vb.)	5	3	6	4	18	23,1	12	7	7	7	33	31,7	52	28,6
Kültürel süreçler	2	5	4	2	13	16,6	-	4	5	6	15	14,4	28	15,4
Kültürün özellikleri	1	2	4	2	9	11,6	8	1	7	-	16	15,4	25	13,7
Kültür çeşitleri	-	1	1	-	2	2,6	-	-	-	-	-	-	2	1,1
TOPLAM					78	100					104	100	182	100

Kadın ve erkek öğretmen adaylarının kavram haritası oluşturmada temele alınan özellikler benzer olduğu görülmektedir. %41,2'si (75 kişi) kavram haritalarını kültürü oluşturan öğelere yönelik yapmıştır. Erkek adayların %23,1'i (18 kişi) kültürün fonksiyonel özelliğine yönelik kavram haritası oluştururken kadın adayların %31,7'si bu yönde harita oluşturmuştur. Kadın adaylardan farklı olarak 2 erkek öğretmen adayı kültür çeşitlerine yönelik kavram haritası oluşturulmuştur. Mülakatlarda katılan 20

öğretmen adayın kavram haritasının temel bileşeni olarak neleri gördükleri sorulmuş adaylardan 17'si dil, din, örf, adet vb. kültürü oluşturan öğelere yönelik cevap verirken 3 aday maddi ve manevi unsurlar şeklinde cevaplamıştır. Tablo 4 de ankete verilen cevaplardan görüldüğü üzere ve mülakatlara verilen cevaplara göre öğretmen adaylarının 75'i kültürü oluşturan öğelere 52'si kültürün fonksiyonel özelliğine yönelik kavram haritası oluşturmuştur. Adayların mülakatlara verdikleri cevaplardan anlaşıldığı üzere bu yönde kavram haritası oluşturmalarında ki temel neden adayların bu öğeleri kültürü oluşturan temel bileşen olarak görmeleridir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum:

Araştırmanın dördüncü alt probleminde adayların çizimlerinde kültürü nasıl yansıttıkları incelenmiştir. Adayların kültür kavramını çizimlerinde nasıl yansıttıklarına ilişkin bulgular Tablo 5'deki gibidir.

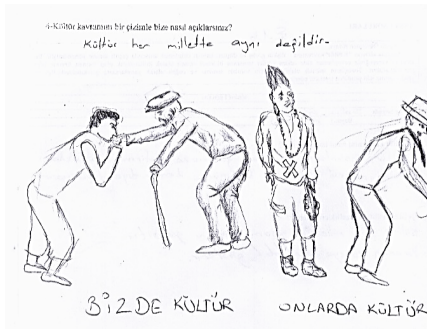
Tablo 5. Adayların çizimlerinde kültür kavramı

	Erkek					%	78	Kadın					%	104	Toplam	
	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	f			1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	f			F	%
İnsanlığın ortak mirası	4	3	2	2	11	14,1	9	2	3	2	16	15,4	27	14,8		
Türk kültürü/ Milli kültür	3	2	1	2	8	10,3	2	3	1	1	7	6,7	15	8,2		
Kültürel farklılıklar	1	2	2	3	8	10,3	4	2	3	2	11	10,6	19	10,4		
Dini kültür	2	-	2	-	4	5,1	2	-	1	2	5	4,8	9	4,9		
Yaşayış biçimi	1	4	3	4	12	15,4	2	4	7	1	14	13,5	26	14,4		
Yerel/bölgesel farklılıklar	1	1	2	3	7	9,0	10	5	4	3	22	21,1	29	15,9		
Manevi değerler	1	2	1	1	5	6,4	7	1	2	3	13	12,5	18	10,0		
Kültürel değişim/ yozlaşma	3	-	1	-	4	5,1	-	1	-	-	1	1,0	5	2,7		
Kültürel etkileşim ve süreklilik	-	1	4	-	5	6,4	1	-	2	-	5	4,8	10	5,5		
Cevapsız ve uygun olmayan çizim	10	-	3	1	14	17,9	5	1	-	4	10	9,6	24	13,2		
TOPLAM					78	100					104	100	182	100		

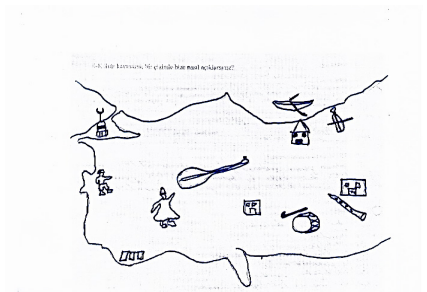
Tablo 5 incelendiğinde kadınların (%21,1'i) yerel bölgesel kültüre yönelik çizim yapmışken erkek adayların (15,4'ü) ise kültürü açıklamak için yaşayış biçimine yönelik çizimler yapmıştır. Erkek adaylarda ikinci olarak kültürün insanların tarihsel süreçte oluşturdukları ortak ürün olduğuna yönelik (14,1'i) çizimler yapmışlardır. Kadın adaylarda ikinci olarak (15,4'ü) çizimlerini bu yönde yapmışlardır. Diğer çizimlerde erkek adaylar Türk kültürü/Milli kültüre (10,3'ü) ve Kültürel farklılıklara (10,3'ü) yönelik çizimler yaparken, kadın adaylar, yaşayış biçimi (13,5'i), manevi değerler (12,5'i) ve kültürel farklılıklara (10,6'sı) yönelik çizimler yapmışlardır.

Kadın adaylar çizimlerini en az sırasıyla kültürel değişim/yozlaşma(1,0'ı), kültürel etkileşim(4,8'i) dini kültüre(4,8'i) yönelik çizimler yapmıştır. Erkek adaylarda yine çizimlerini en az sırasıyla kültürel değişim/yozlaşma(5,1'i), dini kültür(5,1'i) ve kültürel etkileşim ve sürekliliğe(%6,4'ü) yönelik çizimler yapmışlardır. Mülakatlarda ise 20 adaya çizimlerinde anlatmak istedikleri sorulduğunda 11 öğretmen adayı insanların oluşturduğu ortak miras olduğunu 3'ü dini kültür 5'i yaşayış biçimi 1'i ise manevi değerleri anlatmak istediğini belirtmiştir. Mülakata katılan Aday K4.91 " *insanların belli bir zaman diliminde bir arada yaşamaları sonucunda ortaya çıkan yeme içme adetlerinde yaşayış şekillerinde olan birlikteliği anlatmak istedim*" demiştir. E3.42 ise " *her toplumda her coğrafyada giyimde bölgesel farklılık gösterdiğini anlatmak istedim*" diyerek yerel/bölgesel kültürü çiziminde anlatmak istediğini belirtmiştir. Tablo 5 genel olarak değerlendirildiğinde adayların (15,9'u) kültürü yerel ya da bölgesel farklılıklara yönelik algıladıkları ve bu yönde çizimler yaptıkları görülmektedir. Yine (14,8'i) kültürü insanların tarihsel süreçte oluşturdukları ortak ürün olduğuna yönelik çizimler yapmışlardır. Yapılan çizimler (%2,7) en az kültürel değişim/yozlaşmaya yönelik çizimler yapmıştır.

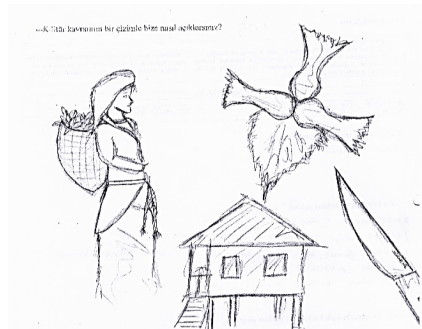
Resim 1. Kültürel farklılıklar yönelik çizim

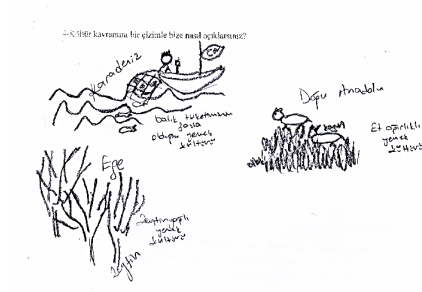
Resim 3. Bölgelere özgü özelliklere yönelik çizim

Resim 2. Yaşayış biçimine yönelik çizim

Resim 4. Yaşayış biçimine yönelik çizim

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum:

Araştırmannın beşinci alt probleminde ilk olarak adayların kültür yozlaşmasını nasıl algıladıkları incelenmiştir. İçerik analizi sonucunda elde edilen bulgulara aşağıda verilmiştir:

Adayların kültür yozlaşmasına yönelik verdiği cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgular Tablo 6'daki gibidir.

Tablo 6. Adayların kültürel yozlaşmayla ilgili görüşleri

	Erkek				f	%	Kadın				f	%	Toplam	
	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf			1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf			104	F
Farklı bir kültürün etkisiyle oluşan negatif durum	3	4	9	4	20	25,5	13	7	11	3	34	32,7	54	29,7
Bilinçli olarak başka bir kültürün benimsenmesi	7	3	6	2	18	23,1	10	1	4	5	20	19,2	38	20,9
Kültürel değerlerin unutulması, uzaklaşılması	6	2	2	7	17	21,8	7	4	-	1	12	11,5	29	15,9
Kitle iletişim araçları ile farklı kültürün özendirilmesi	1	-	-	1	2	2,6	1	-	-	-	1	1,0	3	1,7
Yaşam biçiminde oluşan bozulma	1	-	-	-	1	1,3	2	-	-	1	3	2,9	4	2,2
Kültürün farklı etkenlerle etkinliğini kaybetmesi	6	3	2	-	11	14,1	4	2	1	2	9	8,7	20	11,0
Kültürün daha üstün bir kültür etkisinde kalması	1	3	2	2	8	10,3	-	1	2	1	4	3,8	12	6,6
Dilde yabancılaşma	1	-	-	-	1	1,3	2	-	-	-	2	1,9	3	1,6
Kültürel değerlerin zaman içinde kaybolması	-	-	-	-	-	-	5	4	5	5	19	18,3	19	10,4
TOPLAM					78	100					104	100	182	100

Tablo 6 incelendiğinde erkek adayların(%25,5'i) kadın adayların (%32,7'si) kültürel yozlaşmayı farklı bir kültürün etkisiyle oluşan negatif bir durum olarak algılamışlardır. Yine erkek adaylar(23,1'i) kadınların(19,2'si) bilinçli olarak başka bir kültürün benimsenmesini kültürel yozlaşma olarak algılamaktadırlar. Kadın ve erkek adayların diğer verdiği cevapların çoğunluk sıralaması benzerlik göstermektedir fakat erkek adaylarla kadın adaylar arasında kültürel değerlerin unutulması, uzaklaşılması ve kültürün daha üstün bir kültür etkisinde kalması gibi görüşlerde önemli farklılık yaşadıkları görülmektedir. Yapılan mülakata katılan K.4. 14 kültürel yozlaşmayı “ bir kültürün kendinden daha üstün olarak kabul ettiği yabancı bir kültürün etkisinde kalarak kendi benliğini kaybetmesidir. Gençlerin Battıya özenmesi bir kültür yozlaş-

masıdır” şeklinde ifade etmiştir. E.2.27 ise “bir milletin kendi asli niteliklerini eksik görerek üstün gördüğü bir kültürün etkisinde kalarak gelişigüzel bütün özelliklerinin kabul edilmesi olayı” olduğunu belirtmiştir. Mülakatlara katılan adayların 16’sı başka bir kültürün kendi kültürümüzü olumsuz etkilemesi şeklinde belirtmiştir. 3 aday ise ait olduğumuz değerlerimizden uzaklaşarak unutulması yönünde cevap vermişlerdir. 1 aday ise “farklı kültürlerle özenerek yaşama biçimimizdeki yozlaşma” şeklinde cevap vermişlerdir. Tablo 6 ve mülakatlara verilen cevaplar genel olarak değerlendirildiğinde kadın ve erkek adaylar kültürel yozlaşmayı farklı bir kültürün etkisiyle ya da bilinçli olarak bir kültürün benimsenerek kültürel değerlerden uzaklaşılması ya da değerlerin unutulmasıyla bir milletin asli niteliklerini kaybetmesi şeklinde tanımladıklarını söylemek mümkündür.

Araştırmanın beşinci alt problemine yönelik son olarak adayların kültürel yozlaşmayı önlemeye yönelik görüşleri incelenmiştir. Kültürel yozlaşmanın önlenbilmesine yönelik adayların verdiği cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgular Tablo 7’deki gibidir.

Tablo 7. Kültürel yozlaşmanın önlenbilmesi için neler yapılabileceğiyle ilgili öğretmen adaylarının görüşleri

	Erkek				f	%	Kadın				f	%	Toplam	
	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf			78	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf			4. Sınıf	104
Mevcut kültürün temel değerleri korunmalı	11	4	10	5	30	38,5	14	6	11	8	39	37,5	69	37,9
Kitle iletişim araçları ve sosyal medya kontrollü kullanılmalı	1	2	2	1	6	7,7	3	3	2	1	9	8,7	15	8,2
Eğitim kurumlarında kültürel değerler desteklenmeli	4	2	4	4	14	17,9	3	2	2	3	10	9,6	24	13,2
Toplum bilinçlendirilmeli	5	1	3	3	12	15,4	9	3	3	3	18	17,3	30	16,5
Aile içi kültürel eğitime önem verilmeli	2	4	-	1	7	9,0	3	1	2	1	7	6,7	14	7,7
Bilimsel çalışmalarla kültürel değerler canlı tutulmalı	1	-	-	-	1	1,3	-	1	-	-	1	1,0	2	1,1
Çeşitli kültürel faaliyetler düzenlenmeli	2	1	2	-	5	6,4	8	2	-	1	11	10,6	16	8,8
Dilde yabancılaşma engellenmeli	-	1	-	2	3	3,8	3	1	3	-	7	6,7	10	5,5
Cevapsız	-	-	-	-	-	-	1-	-	-	1	2	1,9	2	1,1
TOPLAM					78	100					104	100	182	100

Tablo 7 de görüldüğü üzere erkek adayların (%38,5’i) kadınların ise (37,5’i)

hâlihazırda var olan kültürün temel değerlerinin korunmasının kültürel yozlaşmayı önleyebileceğini söylemiştir. Kültürel yozlaşmanın eğitim kurumlarında desteklenmesi gerektiğine kadın adaylara(%9,6) göre erkek adayların(%17,9) inanma düzeyinin daha fazla olduğu görülmektedir. Erkek adaylardan(%6,4'ü) farklı olarak kadın adaylar(10,6'sı) kültürel yozlaşmanın kültürel faaliyetler düzenlenerek önlenileceğine daha fazla inanmaktadır. Bu konuda K.4.16 *“değerlerimize sahip çıkarak onları korumalı ve gelecek nesillere kültürel değerleri aşılamalıyız. Belli kültürel öğeleri çocuklara küçük yaşta sağlam edinmelerini sağlayabilirsek o zaman kültürel yozlaşmanın olmayacağına inanmaktayım”* diyerek mevcut değerlerin korunmasının kültürel yozlaşmayı önleyeceğini belirtmiştir. E.4. 3 ise *“sosyal bilgiler öğretmenleri aracılığıyla ilköğretimde çocuklara kültürel değerleri destekleyici eğitim verilirse kültürel yozlaşma azalacaktır”* diye ifade eden aday eğitim aracılığıyla kültürel yozlaşmanın önlenileceğini söylemiştir. Tablo 7 de görüldüğü üzere adaylara kültürel yozlaşmanın önlenilebilmesi için nelerin yapılabileceği sorulmuş kadın ve erkek adayların %37,9'u mevcut kültürel değerlerin korunması gerektiği yönünde cevap vermiş fakat bunun nasıl yapılacağına dair herhangi bir öneride bulunmamışlardır. Adayların genelinin ifadesine bakıldığında kültürel değerler konusunda toplumun bilinçlendirilmesi bunun yanında da eğitim kurumları aracılığıyla kültürel değerlerin desteklenmesi konusunda öneride bulunmuşlardır.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Tarihsel süreç incelendiğinde sosyal bilgiler, bireylerin çevreye yönelik tutum ve davranışlarının geliştirmesinin yanında kültür aktarımı gibi işlevleri üstlendiği görülmektedir. Değişen dünya şartlarına bağlı olarak sosyal bilgiler öğretiminin amaçları değişikliğe uğrasa da kültür ve kültür aktarımına yönelik işlevini hala korumaktadır. Nitekim son olarak hazırlanan sosyal bilgiler öğretim programının vizyonuna bakıldığında milli kültürü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış, insan haklarına saygılı elde ettiği bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, düzenleyen ve kullanan bireyler yetiştirmek olduğu görülmektedir. Doğanay (2002) vatandaşlık bilgisini aktarma olarak sosyal bilgiler programlarının amacını, kültürün temel değer ve inanışlarını genç kuşaklara aktarmak olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda da kültür kavramı hem sosyal bilgiler öğretim programının vizyonunda vurgulanan temel öğelerden olması hem de içerisinde barındırdığı birtakım niteliklerin önemi nedeniyle bu kavramın doğru öğrenimi ve öğretimini gerektirmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültür kavramına yönelik algılarının tespit etmeye yönelik olan bu araştırma bulgularının sonuçlarına bağlı olarak ilgili araştırmalarla karşılaştırılacak olursa şunlar söylenebilir;

Araştırma bulgularına göre sosyal bilgiler öğretmen adayları kültür kavramını genel olarak belli bir süreçte oluşan maddi ve manevi birikim olarak tanımlamakta ayrıca adaylar kültüre yönelik kavram haritası oluşturmada da kültürü oluşturan öğeler ve fonksiyonel (maddi ve manevi alt kültür-üst kültür vb.) özelliklere yönelik kavram

haritası oluşturdukları görülmektedir. Bunun yanı sıra adayların kültür kavramına yönelik çizimlerinden elde edilen bulgularına göre adayların yaptıkları çizimlerde ki betimlemelerden adayların en çok kültürü yerel ve bölgesel betimlemelerle ya da yaşayış şekilleriyle tanımladıkları görülmektedir. Adayların çizimlerinden elde edilen bulgular ile kavrama yönelik tanımlamalarının benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Bu sonuçlardan kadın ve erkek adayların kültür hakkında tanımlamalarının Gökalp, (1976) ve Haviland ve diğ...(2008)'de yapılan kültür tanımlarına uygun oldukları görülmektedir fakat adaylar kültürün içerisinde neleri barındırdığıyla ilgili açıklayıcı tanımlar yapmadıkları "maddi ve manevi birikim" şeklinde kısa tanımlamalar yaptıkları kadın adayların ise daha açıklayıcı cevaplar verdiği görülmüştür. Ayrıca 3 ve 4. Sınıfa devam eden adayların kültür hakkında daha ayrıntılı ve açıklayıcı tanımlamalar yaptıkları görülmektedir. Bu sonuç Ünlü (2012) ve Ünlü ve Örtlen (2013)'ün yapmış olduğu çalışmalarında öğrencilerin kültürü bir toplumun gelenek görenek ve geçmiş yaşantılarıyla açıklamaya çalıştığı öğretmen adaylarının kültüre yönelik doğru öğrenmelerin yanında yanlış öğrenmelerinde bulunduğu sonucuyla örtüştüğünü göstermektedir. Ayrıca Karadeniz (2008)'in öğrencilere yönelik yaptığı çalışmada öğrencilerin kültürel öge vb. kavramları tam olarak öğrenilemediği sonucuyla elde edilen sonuçlar karşılaştırıldığında adayların bu kavramı tam olarak öğrenemediği ve öğrencilere de düzgün şekilde öğretilmediği sonucunu ortaya koymaktadır.

Araştırmadan elde edilen diğer bir bulgu ise adayların kültürel yozlaşmayı ne olarak algıladıkları ve bu doğrultuda da kültürel yozlaşmanın önlenmesi adına ne tür önerilerde bulduklarıyla ilgilidir. Adaylar kültürel yozlaşmayı farklı bir kültürün etkisiyle oluşan negatif durum ya da kültürel değerlerin unutulması şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Şahin (2011), kültürel yozlaşmayı sahip olunan dilin, dinin, ahlaki değerlerin, örf ve adetlerin yozlaşmaya uğraması şeklinde ifade etmiştir. Bu tanımla adayların tanımlamalarının örtüştüğü görülmektedir. Adaylar kültürel yozlaşmayı önleyebilmek için nelerin yapılabileceğiyle ilgili olarak toplum bilinçlendirilmeli, mevcut kültürün temel değerleri korunmalı, dilde yabancılaşma önlenmeli vb. cevaplar vermişler fakat bunların nasıl yapılabileceğiyle ilgili tatmin edici açıklamalar yapmadıkları görülmüştür.

Araştırmanın bulguları genel olarak incelendiğinde öğretmen adaylarının kültür kavramını doğru şekilde tanımladıkları ve adayların kültür konusunda kavram haritası oluşturacak düzeyde bilgiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ünlü (2012) ve Ünlü ve Örtlen (2013) yaptıkları çalışmalarla bu çalışmanın sonuçları örtüşmektedir fakat Doğan (2007), Karadeniz (2008), Bal ve Gök (2011)'ün çalışmalarında öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersindeki Kültür ve diğer kavramları doğru algılayamadıkları bunun yanı sıra bu kavramların barındırdığı özelliklere yönelik bilgilerinin yanlış olduğuyla ilgili olarak farklılık göstermektedir. Çıkan bu sonuçtan öğretmen adaylarının kültür kavramına yönelik bilgilerinin yeterli olduğu fakat öğrencilere yönelik olan çalışmalarla birlikte değerlendirildiğinde, öğretmen adaylarının sahip oldukları bilgileri öğrencilere aktarmada yetersiz oldukları söylenebilir. Sertkaya (2010)'da yaptığı

çalışmasında sosyal bilgiler kültür ilişkisini ortaya koyan çalışmaların yok denecek kadar az olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmanın sonucunda da aradan geçen süre içerisinde hala bu konuda yeterli çalışmanın olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Elde edilen veriler doğrultusunda Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültür algısıyla ilgili şu önerilerde bulunulabilir;

- Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yanı sıra sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültür algısıyla ilgili çalışmalar yapılmalıdır.
- Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarına sosyal bilgiler öğretim yaklaşımlarına yönelik uygulamalı derslerin süresi arttırılmalıdır.
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerine sosyal bilgiler öğretim yaklaşımlarına yönelik hizmet içi eğitimler verilmelidir.
- Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına kültür aktarımında kullanabilecekleri materyallerin neler olduğuyla ilgili bilgi verilmelidir.
- Sosyal Bilgiler eğitiminde kavram yanlışlarının önlenmesi için bu alanda yoğun olarak kullanılan kavramlara yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Adayların öğrenimleri boyunca kültür yozlaşması gibi sosyal problemlere çözüm üretebilecekleri becerileri kazandırmaya yönelik eğitim verilmelidir.

5. Kaynakça

- Aktekin, S.(2009). Türkiye’de tarih eğitimi, Çok kültürlü bir Avrupa için tarih ve sosyal bilgiler eğitimi, Ankara: Harf Eğitim Yayıncılık.
- Akturan, U. ve Esen, A. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*, Fenomenoloji (ss. 83-98), (Ed. Baş, T. ve Akturan, U.). Ankara: Seçkin.
- Bal, M. S. ve Gök, S. (2011). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki cumhuriyet, saltanat ve liderlik kavramlarını algılayışları, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10 (3): 1183-1198.
- Büyük Türkçe Sözlük.(2014). Kavram, 2017, Farabi. 11.27.2014 de <http://www.sevde.de/BuyukTurkceSozluk.pdf> adresinden alınmıştır.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (12. Baskı). Ankara: Pegem A.
- Candan, A.S, ve Koçer, Ö. (2013). Tarih dersindeki kavramların algılanma düzeylerine ilişkin bir değerlendirme, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, Mart, S.2, N.1, 253-273, DOI: 10,7596/taksad.v2i1.205.
- Cemaloğlu, N. (2011). Veri toplama teknikleri nicel-nitel, *Bilimsel araştırma yöntemleri*, (Ed. A.Tanrıoğan), Ankara: Anı.
- Doğanay, A. (2002). Sosyal bilgiler eğitimi, *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler eğitimi* (C. Öztürk ve D. Dilek Ed.), (15-46). Ankara: Pegem A.

- Doğan, O., (2007). *İlköğretim 5. sınıf dersi "bir ülke bir bayrak" ünitesindeki kavramların öğrenilmesinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Glesne, C. (2002). *Nitel araştırmaya giriş*, (Çev. A. Ersoy, ve P. Yalçınoğlu,) Ankara: Anı.
- Gökalp, Z.(1976).*Türkçülüğün esasları*,(Haz. Kaplan,M.) İstanbul: MEB Yayınları.
- Güvenç, B. (2002). *İnsan ve kültür*, İstanbul: Boyut.
- Haviland, W., Prins, H., Walrath, D., McBride,B.(2008).*Kültürel antropoloji* (Çev. Sarıoğlu,İ.D.E), İstanbul: Kaknüs.
- Türk Dil Kurumu,(2014). Kültür, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=K%C3%9CLT%C3%9CR, adresinden 20.11.2014 tarihinde alınmıştır.
- Karadeniz, O., (2008). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Atatürkçülük Konularındaki Kavramların Kazandırılma Düzeyi (Zonguldak İli Örneği)*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kaymakcı, S. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında ilişkilendirmeler, *Abant izzet baysal üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 273-304, C. 12, S.2.
- Kroeber, A. L. & Kluckhohn, C. (1952). *Culture: A critical review of concepts and definitions*. New York: Vintage Books. www.pseudology.org/Psychology/CultureCriticalReview1952a.pdf. adresinden 22.11.2014 tarihinde alınmıştır.
- Marshall, G.(1999). *Sosyoloji sözlüğü*, (Çev. O. Akınhay, D. Kömürçü), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- MEB. (2006). İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu, Ankara: MEB yayınları.
- Mejujev, V. (1987). *Kültür ve tarih*. (S. H. Yokova, Çev.). Ankara: Başak Yayınları.
- ODTÜ,(2011-2012), Kültür, *G.V. Özel Lisesi Sosyal Bilimler Kongresi Çalışma Yaprağı*,02.12.2014tarihinde, http://www.odtugvo.k12.tr/diger/webue/dersler/felsefe_grubu/Sosyoloji/sosyoloji_Ck/10_Kultur.pdf adresinden alınmıştır.
- Özcan, N. (2010). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan "adım adım Türkiye" ünitesindeki kavramların öğrenilme düzeyi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, H. (1993). *Eğitim sosyolojisi*, Ankara: Hatiboğlu Yayınları.
- Şahin, K.** (2011) Kültürel yozlaşmaya neden olan bir unsur olarak televizyon *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.1 S.1. 243-277.
- Ünlü, İ. (2012). **İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kültür Algılarının İncelenmesi**, *Ahi Evran Üniversitesi Kirşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 13, Sayı*
- Ünlü, İ. ve Örtün, H (2013). **Öğretmen adaylarının çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitime yönelik algılarının incelenmesi**, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 21 (2013) 287-302*.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Senemoğlu, N. (2013). Gelişim öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Sertkaya, K.B.(2010). **İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler dersi öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme**, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.

Schulte, P.L. (2001). Preservice elementary teachers' alternative conceptions in science and attitudes towards teaching science. Unpublished Phd, University of New Orleans, New Orleans.

Williams, R. (1977). *Culture and Society: 1780-1950*. Middlesex: Penguin Books.

Extended Abstract

From sociological perspective culture is a societal heritage that is left to us from people through learning. During teaching and education, social sciences lesson is one of the main lessons where the aspects that the concept of culture houses. Culture concept of which is a learnable element and the qualities it holds are transferred to people by social sciences teacher. Indeed, education and social studies to know the culture concept which is one of the factors used by the teacher during teaching literally and lived the right way is important not to be able to transfer it to the individual student misconceptions. In this context, in order to avoid misconceptions in the education-training process, it is necessary to determine the opinions of teacher candidates regarding the concept of culture. In this context the aim of this study is to determine the perceptions of students that are registered in Karadeniz Technical University Fatih Education Faculty Social Sciences Education program regarding the concept of culture. This study completed on a work group that consist of students that were studying in Karadeniz Technical University Fatih Education Faculty 1st 2nd 3rd and 4th classes during 2014-2015 education and teaching year. The work group consists of 78 male 104 female participants for a total of 182. In this study which is a completed with a qualitative approach as data gathering tools open ended surveys forms and semi constructed interviews were used. In the first step of the work, the study was based on a theoretical framework by reviewing the literature in order to interpret the findings and present the suggestions. In the next step, a survey consists of 6 question and an interview form consist of 7 question were developed with the light of findings as a result of literature review. By taking expert opinion, the initial state of the survey was developed from the draft form. Before the application of the survey, teachers were well informed about the study and also a detailed instruction is given at the top of the survey.

With the initial state of the survey, a pilot study was done with 11 teacher candidate who were chosen with the purposeful sampling. These teacher candidates weren't included in the main study. After taking the feedbacks from these teacher candidates for the survey and the interview forms, 2 expert opinion was taken again and the final state of the forms have been given. This survey form was applied to 182 teacher candidates and after that interviews were taken place with 20 teacher candidates. By comparing the answers given the survey and the interview questions, data gathering process have been done.

NVivo 10 program is used for processing the data so gathered. Pictures and other data using in survey carried out with were divided into categories. It was tried for obtain the answer to the research problem and sub problems with the content analysis technique. The findings were supported with the data consisted of direct quotations. Instead of the real name of individuals, coding according to gender was used. Because the numbers of man and woman pre-service teachers were not equal each other in tables, the percentages were used to compare.

According to findings, pre-service social sciences teachers generally defined as material and spiritual accumulation in a certain process. Besides, it was seen that they created a concept map for the features about elements constituting the culture and functional (material and

spiritual subculture-upper culture etc.) features. It can be stated that the knowledges of pre-service teachers about the concept of culture were sufficient from this result. However, when it was evaluated with studies related the students, it could be said that pre-service teachers were not sufficient to transfer their knowledge to the students.

When it was generally examined the findings, the pre-service teachers defined the concept of culture correctly. Also, it was reached the result that the pre-service teachers had the knowledges of creating the concept map sufficiently. In accordance with the findings, recommendations about the pre-service teachers' perceptions of culture were as below.

- It should be carried out studies related with social sciences teachers' perceptions of culture
- The duration of applied courses for social studies teaching approaches should be increased.
- In-service trainings should be given to social sciences teachers for social studies teaching approaches.
- Information about the materials for transferring culture should be given to pre-service social sciences teachers
- It should be carried out the studies about common concepts for this field to prevent misconceptions in social sciences education.
- Training for gaining necessary skills to solve social problems such as cultural degeneration should be given through pre-service teachers' education.

The outcome of the study based on the findings tells us that the candidates are perceiving the concept of culture properly but they are unable to deliver effective solutions to the problem of cultural degeneration.